

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

А.П.Самодрин

ЕМПІРИЧНЕ УЗАГАЛЬНЕННЯ СТВОРЕННЯ НАУКОВО-НАВЧАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Стаття стосується проблеми досконалості системи освіти України, трансформації освітнього простору в нову якість – ноосферну, можливості школи ХХІ ст. забезпечувати відповідну соціальну свідомість і нову етику.

***Ключові слова:** профільне навчання, система освіти, регіон, особистість.*

Актуальність. Зараз до явищ життя можна підходити з задатком успіху тільки емпірично, не рахуючись з гіпотезами, висловив Володимир Іванович Вернадський у травні важкого 1921 року, ...тільки такий підхід відкриває нові риси, ...(вводить) новий принцип або аксіому в науку (Із щоденників. Травень, 1921 р.). Для В.І. Вернадського людина була найвищим продуктом еволюції природи, істотою космічною, наділеною нескінченними потенціями індивідуального й історичного розвитку, здатною мислити й діяти не тільки в аспекті окремої особистості, сім'ї або роду, держави або їх союзів, але й у планетарному аспекті. На думку вченого, значна динаміка сучасної епохи спричинена трьома загальними для всього людства обставинами: розвитком знання та його науковою організацією, демократизацією суспільства та державного життя, поширенням єдиної культури на всю земну кулю. Зауважимо, якщо 1921-й – був початком Нового часу для нашої країни, то 2013-й (нинішній) знаменує далеке місце України за індексом людського розвитку відносно країн-світових лідерів. Для зрушення ситуації щодо

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

якості життя українців на краще ми вдалися до розробок ідей В.І. Вернадського в освіті (з 1991 р.). Уточнимо, думки видатного вченого планетарного рівня В.І. Вернадського (1863-1945), засновника понад 30 наук, нині згодилися на те, щоб сучасне людство виробило власну стратегію на поточне століття – Програму дій «Порядок денний на XXI століття» (Ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища в Ріо-де-Жанейро, Самміт «Планета Земля», 1992 р.).

Конференція «Ріо+20» (2012 р.) фактично змусила мету соціуму в цілому відшукувати як порядок серед хаосу – у самовизначенні кожної особистості. А це значить – гостро стоїть питання механізмів створення великих особистостей локально, насамперед – регіонально.

Регіон біосферний – відносно замкнуте територіальне недержавне соціально-виробниче утворення, яке характеризується відносною самодостатністю й здатністю до самовідтворення соціально-виробничих функцій і відповідної інфраструктури, вбудоване у функціональну структуру космобіотизованого геопростору; територія адміністративної області, краю, група адміністративних районів або окремих районів, містить у своєму центрі мегаполіс (місто або систему міст), щільність населення спадає від центру до периферії. Така форма має свій зміст: взаємодія суб'єктів у процесі відтворення умов життєдіяльності; матеріально-речовинні фактори, що виступають основою відтворення; кількісні і якісні показники, що характеризують результат – рівень соціально-економічного розвитку. Крім цього, у регіоні існують функціональні внутрішньо-системні зв'язки, що впливають із відносин власності, відносин по розподілу предмету влади й повноважень. Регіон має самоврядний механізм, елементи якого взаємозалежні й доповнені механізмом зовнішнього регулювання. Такі якості, як відносна відособленість, цілісність, комплексність, структурованість, підпорядкованість єдиної мети зв'язкам із зовнішнім середовищем і визначають біосферний регіон як складну соціальну систему, яку забезпечує освіта [10; 11; 17].

Для вирішення нагального регіонального проекту на теренах Кременчуччини – феномену інноваційного розвитку – здійснюється утворення Науково-навчального комплексу багаторівневої безперервної освіти «Профільна освіта регіону», започатковано як освітній округ (наказ МОНМС України № 1193 від 14.10.2011 р.). На даний момент до проекту долучаються освітні заклади Кременчущкого біосферного регіону (м. Кременчука, м. Комсомольська, Кременчущкого, Глобинського, Козельщинського

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

районів Полтавської області, м. Світловодська, Світловодського і Онуфріївського районів Кіровоградської області) під науковою орудою Кременчуцького інституту Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля (далі – КІДУ) : ВНЗ 1-3 рівнів акредитації – 4, загальноосвітні школи Кременчуччини – 22.

Проектування траєкторії діяльності освітнього округу «Науково-навчальний комплекс багаторівневої безперервної освіти «Профільна освіта регіону» здійснюватиметься відповідно до положення і установчого договору між суб'єктами округу на засадах демократизму, громадської самоврядності територій, громадсько-підприємливої функції над освітніми закладами на термін 25 років тривалості експерименту і надалі. Тим самим у полі зору сучасної науки постає *клітина* інноваційного розвитку України – ноосфера Кременчуцького біосферного регіону – містить *здатність до екстраполяції*. Відмітимо, що у методологічному плані *«інновація* – це ідея (ідеї), пропозиції, наукові розробки, які можуть і стають основою створення нових стратегій розвитку, нових видів продукції, значно поліпшують споживчі характеристики (економічні, культурні, освітні, технічні тощо) існуючих явищ і процесів, товарів, створення нових об'єктів матеріального та ідеального буття; все, що може удосконалювати якість життя і процес розвитку людства...» [21, с. 19-20].

Очевидно, сьогодні для наукової думки настає, проголошене Ф. Беконом у зв'язку з пізнанням істини (алегорично), – проробити «шлях бджоли»: одночасно *проектуючи і вибудовуючи* стільники, наповнювати їх *медом* (продуктом) [1]. У полі зору, як проблема – дуалізм : мета (освіта, проект) і економіка (скоординована діяльність) у регіоні біосфери – ноосферно-біосферна освіта і конгруентність кроків-дій – інтелектуально-прикладних. Звідси, без проектування і планування системи навчання у регіоні, зокрема, (освітя **мета**, спосіб **внесення** знань до особистості) ноосфера території не зможе ні сама цефалізуватися – «принцип Д.Д. Дана» – (цефалізація – від *грец.* «kephale – голова» – утворення голови, в соціології – очолювання, об'єднання розумом, володарювання), ні цефалізувати біосферу регіону, тож головне нині для системи освіти того ж регіону – навчити сучасну людину управляти біоконституціями людей, *управляти психічною енергією, мисленням в умовах природи* (нелінійності) в протидію поведінковому людському – біхевіоризму. А відтак школа повинна ставати проективно-цефалізованим началом – бути розумною в контексті розумного майбутнього – соціальної *економії*. Розумність (школи, суспільства) – одержання продукту

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

максимальної кількості та відповідної якості за мінімальний час. Теоретик складних систем П.Г. Кузнецов уточнює задачу для нашого часу: 1) підвищення коефіцієнта корисної дії особистості, 2) підвищення коефіцієнта корисної дії соціуму, 3) селекціонування соціальних інститутів. І на першому місті, як на нас – освітніх. Саме вони мусять діяти як «кристали-зародки», «точки росту», «фрактали», «регіони»...

За В.І. Вернадським, цефалізація ноосфери (посередництвом школи) автоматично викличе цефалізацію біосфери в усьому обсязі (біосфера + ноосфера). Якщо ж біосфера – дійсно ставатиме розумною системою (виробивши прогресивну особистість), то людство ступає на дорогу найстрашнішої війни – не на життя, а на смерть – війни між людиною і біосферою, кінець якої відомий – перемога буде за біосферою [5], якщо ми не згуртуємося єдиним колективно розподіленим трудом (творчим, науковим) і не навчимося жити разом – спочатку на рівні додіяльності (школи), а потім – на рівні соціальної діяльності.

Мова йде не про призупинення розвитку техносфери в угоду агросфери, не про оголошення війни технократам, а про гуманітаризацію, про новий діалог Людини і Природи (І.Р. Пригожин), про *нову* цивілізацію, про новий смисл існування людства. Цивілізація без культури – лише цивілізованість. Стисла і найкоротша дорога до цивілізації – освіта. Саме освітня складова є і буде на заваді нинішнім і прийдешнім керманічам держави вибудовувати українську цілісність доти, поки не станемо на свій суто природний *профільний шлях для України* і її природних систем-суб'єктів – біосферних регіонів. Сенси життя утримує людська особистість... Освітня криза відтіняє стан, коли темпи протікання процесів не відповідають рівню особистісних відображень знань про ці процеси. Освіті ж належить стихійні процеси життя зробити свідомими, забезпеченими смислами, олюдненими. У свою чергу суспільство до стану «цивілізація» переносить ідея, забезпечена освітою як *мета, метаформа*. Ідея взагалі не суб'єктивна, але і не об'єктивна, вона *проективна*, – за М.Ф. Федоровим [20]. Додамо – вона: освітня. Внаслідок чого людина освічується...

Наразі, під гаслом збагачення якості освіти, сучасна школа здійснює «охолодження» точок росту соціальної активності й часто руйнацію процесів самоорганізації особистості в напрямі соціальної кооптації, виробляє зверх текучість виробничої сили за рахунок формального впровадження технології профільного навчання. То ж, яка освіта – така і економіка...

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

Хотілося б завчасно уникнути проєктів макротреясінь і закликів типу «Повстаньте, гнані і голодні робітники усіх країв, як у вулкановій безодні в серцях у нас клекоче гнів...» («Інтернаціонал», сл. Е. Потье (1871), пер. з франц. М. Вороного), перевівши погляд освітян на педагогічний процес як особистісно зорієнтований з позиції *коеволюції, подальшої цефалізації біосфери і соціумізації суспільства – на себе.*

У разі замовчування теми здоров'я освіти, в Україні до рядів знедолених може потрапити все наше вчителство, «приспане» інерцією успішності одиначок з бюрократичного запровадження інновацій... Наразі, представники «учительського пролетаріату» сьогодні впоруються орудувати слабко структурованими для сучасного вчителя і керівника школи поняттями «профільність», «профіль», «процес профільного навчання», «профільне навчання», «профільна освіта», «профільна школа», «профільізація» тощо. При цьому існують загальноосвітні та спеціалізовані школи імені конкретного профілю. А чи насправді протікають в них процеси скерованого організованого саморозвитку дитячого обдарування задля повної соціалізації в Україні, коли професійне самовизначення особистості школяра стає виключеним третім для аналізу педколективів. При цьому функція *шкільної науки* у багатьох випадках (закладах освіти) виглядає знеціненою і суспільно нівельованою, бракує синергії науки і освіти, освіти і економіки. Натомість триває деградація довкілля.

Як наслідок, адекватність працевлаштування після школи практично мізерна. Самоврядування освітнього закладу налаштоване на короткотривалі програми, вторить учителям або ж частіше мовчить. Що далі – педагогічний колапс?..

З метою визначення *стану дослідженості* обраної проблеми у вище означеному контексті нами охоплено коло наукових праць (Ф. Бекон, М.О. Бердяєв, В.М. Бехтерєв, В.Г. Буданов, В.І. Вернадський, Л.С. Виготський, І.А. Зязюн, О.О. Ігнатенко, В.Р. Ільченко, О.П. Ковальов, В.Г. Кремень, О.Ф. Лосєв, А.С. Макаренко, М.М. Мойсєєв, Ф.Т. Моргун, П.Г. Кузнецов, Г.С. Сковорода, В.С. Соловійов, М.Ф. Федоров, М.Г. Холодний, П. Тейяр де Шарден та багато ін.)

Метою статті є спроба уточнення опорних як на нас методологічних і теоретичних положень, допомога організаторам освіти, управлінцям і пересічним господарникам якнайскоріше «намацати» в існуючій напівтемряві «вмикач – нарис освітньої системи» задля «ясності впровадження до складу регіону нового ноосферно-біосферного мислення і механізму його створення» з

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

отриманням більшої системної ясності нової мети: жити в добробуті – діяти ефективно кожному і в купі.

Основна частина. Зростає доцентровий рух економік світу... Сучасний американський теоретик і економіст Л. Ларуш (США) схиляє голову перед В.І. Вернадським, М.М. Мойсеевим, П.Г. Кузнецовим і вслід за В.І. Вернадським (думки про монокультуру світу, 1916 р.) й незалежно від нього пророкує світові контури сучасної цивілізації – Китай, Індія, Росія, США (ми додамо – Бразилія) – ядро світу, всі інші – периферія. Головним принципом управління цим процесом (форма влади) стає демократія – в розумінні В.І. Вернадського: стан людської організації, коли освіта підносить людей до рівня свого часу. Наслідком сучасних доцентрових рухів економік стає пошук управлінського рішення як балансу-діалогу поміж процесами глобалізації і регіоналізації..., нині зазнає уточнення діалектична логіка – її онтологічна основа (закони Г. Гегеля) – закон «єдності й боротьби протиріч» людство починає розуміти як «єдності й взаємодії протиріч»...

Світ наполегливо прагне опанувати проблему «навчитися жити разом» і при цьому дійти певної стабілізації у використанні енергії й зменшенні тиску на природу. Розвинені країни Європи і не тільки змушені долати тріщину між ринковою економікою і ринковим суспільством. Взагалі процес життя вносить людині і Розуму в її складі завдання Навігації розвитку Біосфери в контексті пілотування планети Земля, а Педагогіці – ставати диференціальною – деонтологічною за методом, геометричною за формою (міряти думкою земле), алгебраїчною за способом управління психологічною енергією учіння, пізнання, творчості.

Профільність – когерентне хвильове енергетичне узгодження конгруентним способом альтернатив в синергійній фрактальності як добудові нового взаємосхожим образом, що розгортається, будуючи простір-час для цілей поліморфізму і синхронізму як «ситуативну домінанту» – властивість переважаючу лише в даний момент. Кореляційний зв'язок між соціальною і морфологічною організацією людини не повинен бути поза проблемою профільного навчання, що передбачає (через особистість) удосконалення біосоціального виміру людства – *олюднення*.

Профільність – діяльнісний вимір «блаженного духу природи» людини, стан «сродності» (Г. С. Сковорода), «соборність душі» (О. Т. Гончар), стан перетину «програми особистості» і «Програми».

Профільність передбачає активне оволодіння інформацією, дозволяє знанням перетворюватися в інтегральну частку особистості

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

(освітній простір особистості), усвідомлювати життя через практичний досвід, зумовлює готовність до *негайного* використання здобутого досвіду в разі виникаючих потреб. Сьогодні настає час розширення (переходу) зони особистісної свідомості людини в область *готовності до соціального впливу світу* на хід земного життя засобами освіти, а значить створеної в рамках природної системи природовідповідної особистісно зорієнтованої системи навчання.

Особистість об'єктивується в регіоні, у своєму довіклілі, олюднюючи як навколишню природу, так і природу власної душі. У свою чергу олюднене довіклілля – природа суб'єктивується, «заховуючи в людину» довіклілля, у її ДНК-ову сутність, організовуючи спорідненість, яка виховується впродовж життєдіяльності людини, впродовж віків.

Аналіз педагогічної спадщини теоретиків і практиків указує нам на правило – певний педагогічний імператив – сукупний педагогічний вплив з боку даної території (регіону), який необхідно враховувати при побудові системи навчання як принцип добродієвності освітньої системи регіону:

1) *Земля* – це вічний епос, що пишеться всіма поколіннями кращих талантів – сродників, це джерело невичерпного гуманізму. Життєве кредо вчителя – рух до захисту землі й природи.

2) *Довкілля* – *середовище життя*, з яким жива істота пов'язана обміном речовини, енергії, інформації. Пізнавай довіклілля як самого себе, адже смисл людського існування в подвигіві самопізнання. Необхідно навчити сучасну людину управляти розвитком біосфери, при цьому змінити власну діяльність так, щоб це не виглядало стихійним впливом на природу, а мало конструктивний характер.

3) *Завдання школи* – служити людині, *відкривати в учнів своєї власної природної схильності до діяльності*, виховувати природні здібності, займаючись «середнім трудом». Опановувати нову парадигму наукового знання й технології особистісно зорієнтованого навчання на засадах нероздільності педагогічної культури й любові до учнів.

4) *Навчання* є стимулом і мотивом учіння, є дієвим фактором життя тоді, коли обґрунтовує не лише наукові поняття й концентрує їх навколо законів, але й *формує життєву енергію* в напрямі головної ідеї «життя». Навчання – процес створення нових духовних цінностей, сумарним виразом яких є слово.

5) *Учіння* забезпечується впровадженням у навчання системи освітніх траєкторій – *перспективних ліній у вихованні й розвитку* як

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

окремого індивіда, так і людського соціуму, що передбачає наявність знань, а також умінь, навичок і трудових орієнтацій.

6) Система освіти діє як інститут піднесення духовних сил особистості працюю на благо інших людей, де добро виховується добром, де панує принцип обереганія дитячого серця від болю й страждань, коли як найвища демократична цінність розглядається гордість, недоторканість особистої честі учня, його власна думка, його особистий погляд на все.

7) Життєві досягнення учнів при цьому зумовлюються напруженою працюю саморозвитку власних здібностей впродовж усього життя з розв'язанням суперечностей хибної паралельності знання й реальності.

За таких обставин (встановлення дифузної зони) біосферний регіон стає основою цілісного освітнього каналу, забезпеченого системою освіти. Становлення системи профільного навчання регіону є процесом гармонізації розвитку геопростору, навчально-освітній простір, що діє як система «ціль– засіб–результат» цьому сприяє найліпше [5; 6; 7; 8; 11; 13; 15; 16; 18].

Комплексний характер організації навчально-освітнього простору регіону забезпечує систему профільного навчання як умову і результат самоорганізації особистості на засадах освітньої перспективи. Навчально-освітній простір регіону є ознакою профільно-антропотизованої системи, найвищою стадією антропотизації геосистеми, продуктом діяльності освітньої системи – станом антропологізації. Навчально-освітній простір у синергетиці – це диференційована квантова (перебуває в певному стані) саморегулююча відкрита макросистема, підпорядкована законам розвитку матеріального світу (у всьому його прояві), де поширюється педагогічна енергія для гармонійної вибудови системою освіти його образу – системи зв'язків між особистістю й Універсумом. Стан цієї системи будемо розуміти як сукупність відносин між незалежними параметрами, які характеризують цю систему в певний момент часу. Сукупність станів цієї системи складе простір станів. Рух навчально-освітнього простору від одного стану до іншого (нового) стану є певною траєкторією руху (складним атрактором) у просторі станів (стану освіти й стану навчання).

Перехід системи з одного стану в інший може відбуватися двома шляхами: 1) випадково – коли до такого руху не можливо застосувати поняття «ціль», 2) спрямовано – цільовий рух.

У другому випадку – цільовий рух детермінується ззовні або станом внутрішнього середовища системи (для нашого випадку станом

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

учіння). У той же час, нав'язати складнопобудованій системі свою структуру неможливо. Залишається тільки одне: вивчити закони, за якими діють ці системи, і створювати управлінські впливи, близькі за поведінкою до поведінки системи. Таким чином, навчально-освітній простір своєю внутрішньою ланкою має простір учіння, зовнішньою – простір навчання. Освіта виступає при цьому станом свідомості – вимірником інформації, станом накопиченості й упорядкованості інформації внутрішньої системи (учіння) і станом зв'язку із загальною мережею інформації (сучасність). Ріст означає збільшення розміру або спрямовані зміни в системах з одним управляючим входом і виходом, а розвиток – це багатобічний ріст, тобто рух в n-мірному просторі.

Для управління навчально-освітнім простором необхідно мати теорію, на основі якої виконуються операції планування й прогнозування багатовимірності життя. З розвитком особистості «розвивається» і її персональний навчально-освітній простір, що є збалансованою часткою між навчально-освітнім простором соціуму й навчально-освітнім простором конкретного регіону. Тож, особистісний розвиток людини протікає як перетин глобальної мережі інформації (навчально-освітній простір соціуму) з регіональною мережею інформації (навчально-освітнім простором регіону), навчально-освітнім простором регіону та її індивідуальним.

Кременчуччина – серцевина Центрального Подніпров'я – була відмічена академіком В.І. Вернадським як «центр, що стрімко й особливо розвивається» (з листування, 1890 р.).

Шлях до ноосфери розпочинається з освітніх програм, які вмістять знання про те, що недопустиме, що може порушити стабільність Людського Дому. Найближчий до відчуття, сприйняття й відображення людиною простір-дім – регіон. Невпинно в соціальному просторі України діє практично некерований освітній вихор (вибух), спустошуючи поселеннєву периферію навколо індустріальних центрів, руйнуючи сучасне село, нерідко знедолюючи, роблячи непотрібною сучасну людину. І вже черга підступає до вчителя, викладача... І тоді освітня система змушена шукати точки опору – навчатися й навчати виживати, діяти проєктивно, діалогічно – стає відзнакою освіти XXI століття.

Історик і археолог Ю.О. Шилов – дослідник минулого Кременчучького краю – вказує на понад 2000 курганів, що визначають Кременчуччину як потужну поселеннєву культуру, що сягає 7000 років. Археологічні пам'ятки у Пониззі Псла свідчать про велику потужність «поселеннєвого ядра» регіону. Група вчених Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України на чолі з В. В.

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

Протопоповою встановили, що поява рослин-адвентивів на території Центрального Подніпров'я становить понад 44%, на решті території окрім Дніпрово-Дунайського Межиріччя – до 12%. Біологом О.І. Цебржинським заявлено про підвищену «геніальність» Центрального Подніпров'я. Тай не дивно... Адже педагоги світу вбачають засновниками проєктивно-продуктивної педагогіки наших земляків А.С. Макаренка і В.О. Сухомлинського. Як приклад, вчення В.О. Сухомлинського є обов'язковим у змісті педагогічної освіти Китаю, а теорію А.С. Макаренка опановують більше 30 лабораторій Європи і не тільки... «Якщо і хід цивілізації, і розвиток людського розуму – свідомості оточуючого – причинно пов'язані з геологічним процесом нашої планети – то це майбутнє може бути в загальних рисах передбачено», – у 1923 р. висловив В.І. Вернадський [24, с. 211].

Тож ми, люди планети, все більше маємо мислити глобально і діяти регіонально, що означає сьогодні «культурно», і в першу чергу – освітняни.

Упровадженням проєкту «Науково-навчальний комплекс «Профільна освіта регіону» ми прагнемо вирішення проблеми досконалості нинішньої педагогічної політики. Нині педагогіка регіону здатна аналізувати розвиток освіти на засадах трансдисциплінарності науки, виробляти особистість в умовах міжпредметної освіти – профілю, торуючи шлях до мети. Сучасний учитель, озброєний теорією і методикою профільного навчання, здатний і може в короткий термін бути готовим до продукування профільного змісту освіти і управління розвитком особистості на засадах соціального договору і проєктивно-продуктивної освіти для цілісного соціально-економічного кластеру. Маючи в арсеналі певні теоретичні та методологічні розробки, механізми саморуху та самоорганізації, Кременчуччина протягом останніх десятиліть позиціонує себе в якості інноваційного науково-освітнього потенціалу – точки росту Середнього Подніпров'я: серія конференцій «Ідеї В.І. Вернадського в освіті» (2001-2013 рр.), концентрація наукової думки над проблемою «регіон», намір суб'єктів економіки регіону проєктувати своє майбутнє разом (Протокол про наміри спільної реалізації проєкту «Кременчучський біосферний регіон: комплексна модель соціально-економічного розвитку території» від 30.05.2007 р.). Нині Кременчуччина – це понад 80% ВВП Полтавщини. З метою наукового супроводу освітнього округу «Науково-навчальний комплекс багаторівневої безперервної освіти «Профільна освіта регіону» при КІДУ створено науково-дослідну лабораторію «Економіка освіти регіону». З метою наукового супроводу інновації укладено відповідні договори з науковими установами України. На

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

сьогодні – це заклади НАН України: Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка та Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного; заклади НАПН України: Інститут педагогіки, Інститут психології імені Г.С. Костюка, Інститут проблем виховання, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих; Інститут педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського. КІДУ спільно з Полтавським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського утворено Центр педагогічної освіти «Новатор». На базі однієї із шкіл Кременчука (Гімназія імені Т.Г. Шевченка) силами КІДУ та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України створюється Центр педагогічної майстерності. Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка НАН України сприяє у створенні Екологічної стежини імені В.І. Вернадського с. Омельник Кременчуцького району. На черзі – створення Центру економіки природного землеробства, Центру екологічної архітектури, Інформаційно-ресурсного центру тощо.

Школа на селі – своєрідна інновація, точка росту економіки довкілля і особистості – має діяти на засадах соціального договору як суб'єкт соціально-економічної системи у згоді з дотичними складовими регіону – виробниками продукту в умовах колективно розподіленої діяльності регіонального суспільства. Грунт – це орган, трепетна субстанція, багато інструментована симфонія природи, створена Богом для життя, а не для страждань. Господарювати на землі – значить пройти шлях від усвідомлення участі духовно-надприродних сил – богів, титанів і героїв – до розуміння природних процесів утворення феномена родючості землі, відкриття таємниць гумусу і ролі рослин у сукупній еволюції ґрунту, котрий годує весь світ, та геолого-кліматичних умов на всіх материках, особливо ж – у землеробських регіонах планети. Пророками й апостолами стають осяяні *вищою волею* [15].

Стрижень діяльності господаря – наукова думка, що пронизує усі складові організації системи «регіон», і духовність. Без хвилі духовності (культура, мистецтво, література, релігія) не розбудити наукову думку і особистість для творчості. Тож, все – за передбаченнями В.І. Вернадського: «Явища життя взагалі, а культурного людства зокрема, пов'язані зі збільшенням вільної, здатної виконувати роботу світовою енергією, чого ми не бачимо в жодному природному явищі, окрім можливо радіоактивності, і

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

підозрюваних – але не доведених – космічних процесів в зорях і в, можливо, не існуючому світовому ефірі» [24, с. 210].

Шлях особистісного зростання – звільнення енергії творчості – супроводжується школою як керований неперервний цілеспрямований вибух думки – афект, що в собі містить думку. Ось тому утворюваний комплекс «Профільна освіта регіону» методологічно походить на керовану ядерну реакцію, де творчість виникає з великого «Ніщо» (рос. «Ничто») як кероване індивідом власне «знищення» (рос.) з просуванням до мети «якнайбільше користі принести людям». У свій час це начало стало «компенсативним рухом душі» А. Нобеля – піднесення особистості, що якнайбільше користі вчинила на Планеті, проте ліберальні потомки, на жаль, з його здобутком чинять спікулятивно. Ми мусимо в кожному регіоні створювати таку «особистісну» Планету (досягень особистості) імені А. Нобеля – адже творча людина, за В.М. Бехтеревим та ін. – крок до безсмертя особистості [3].

Принцип взаємообумовленості у Комплексі виступає координуючим управлінським началом, а тут і координація перспективного планування, і співпраця в поточних проектах. Одним словом – колективно розподілена праця в рамках системи «Науково-навчальний комплекс «Профільна освіта регіону» має переростати в колективно розподілену працю регіонального суспільства: стан «гра-робота» адаптивно трансформується в стан «робота-гра» (за С. Френе). У позанавчальний час передбачається спільна дозволено-просвітницька діяльність, різноманітні практики з дослідження природи та історії рідного краю тощо. В арсеналі мають опинитися усі артефакти регіону, музейні заклади, бібліотеки, літні досвідчені й авторитетні люди... З іншого боку – ми, регіональне суспільство, маємо взяти над регіоном потужне культурне шефство – пора здійснити масове «прибирання» смітників у нашому спільному домі, елементарний соціальний благоустрій, громадський нагляд, залучаючи до своїх ініціатив інших та даючи знати про себе, використовуючи спільний інформаційний простір, величати кращих. Саме такий соціальний рух має бути вмотивований державою і цивілізацією. Саме діючого в такому руслі вчителя й керманіча очікує не лише похвала..., а й всенародне визнання – безсмертя його місії.

Виробничий потенціал будь-якої території сконцентровано в особистості, в якості людської складової економіки, а від так – безпосередньо залежить від системи освіти, яка його проектує й продукує. Мета і завдання проектної діяльності спрямовані на вдосконалення структури освітніх систем і їх функцій. Саме така

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

діяльність дозволяє говорити про проектування соціально-економічного розвитку території на наукових засадах. Зміст освіти в закладах Комплексу мусить ставати певним інформаційним конструктом, відображенням складності процесів у регіоні й одночасно – певною проекцією цих процесів на сучасну людину. При цьому, зовнішнім (проектним) середовищем для проектування людиномірного життя має бути суцільно природна система – біосферний регіон, в ім'я якого діє реальна цілісна освітня система – освітній округ біосферного регіону, а в її складі – система профільного навчання. Саме вона на даний час може подбати про особистість як самоцінність і продукт (одночасно) і забезпечити її науковий супровід від витоків до соціального впровадження.

Профільна освіта – загально-профільно-галузеве знання трансформується в профільно-професійне (нове загальне); покликана створити гармонію між парами понять: «Людство – Всесвіт» – «Людина – Всесвіт душі Людини».

Профільна освіта складає міжшкільну, шкільну й внутрішньошкільну варіативні побудови змісту освіти, навчальних методів, форм навчальної діяльності тощо; протікає в усіх ланках школи: у початковій – профільна розвідка, в основній – допрофільне навчання (передпрофільна підготовка), у старшій – профільне навчання, у вищій – логіка професії. Реалізація змісту профільної освіти передбачає диференціацію навчання як суперпозицію, педагогічний простір – перетин множини варіантів методів і форм реалізації освітніх траєкторій із множиною можливостей вибору однієї з них для конкретного учня в складі певної категорії учнів.

Профільно-загальна освіта центра території (регіону) є засобом підтримки загально-профільної освіти її периферії.

В рамках Програми першочергових кроків Кременчуцького інституту Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля щодо функціонування освітнього округу «Науково-навчальний комплекс багаторівневої безперервної освіти «Профільна освіта регіону» заплановані кроки з координації насамперед управлінських процесів соціально-економічної сфери Кременчуччини шляхом ініціювання утворення *координаційної ради* спілок підприємців в рамках регіону і вироблення політики щодо взаємодії сфери виробництва і сфери освіти. Метою її діяльності є наступне:

Вироблення і уточнення вимог до професійної компетентності фахівців, яких готують ВНЗ Кременчуччини.

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

Встановлення запиту на оновлення змісту освіти ВНЗ і ЗОШ, запиту на профілі навчання, галузі та напрями підготовки фахівців з перспективою на 5 років і на подальше.

Вироблення траєкторій особистісно-зорієнтованого педагогічного супроводу обдарованості школяра-студента: створення умов навчання в закладах комплексу.

Піклувальна політика підприємців над закладами освіти комплексу. Створення Фонду інноваційного розвитку освіти.

Вироблення номінацій і критеріїв оцінювання досягнень підприємців у галузі підтримки особистостей педагогів, керівників освіти комплексу, процесу становлення творчої особистості школяра-студента.

Вироблення процедури громадського оцінювання системи освіти регіону щодо її внеску в соціальні процеси регіону.

Висновок. Проективність і продуктивність освіти не існує поза процесуальним мисленням особистості, поза логікою взаємодії якості процесів діяльності і діяльності людини в складі соціуму. Якість освіти – повнота відображення мети у змісті освіти на всіх етапах навчання.

Самоорганізація й еволюція самоорганізації – основа сучасної наукової картини світу – і становить квінтесенцію сучасної проективно-продуктивної педагогіки і господарювання.

Актуалізація проблеми сучасної профільної освіти й можливостей інноваційної педагогічної системи дозволяє проективно-продуктивну профільну освіту над функціональною, забезпечуючи соціальну свідомість в умовах освітнього округу біосферного регіону, посиливши діалог Людини і Природи, відповідаючи на запит часу – куди йти – до самоорганізації й еволюції природи особистості в умовах монокультури світу на засадах освітніх регіональних проектів.

Посилання:

1. *Бэкон Ф.* Сочинения; соч. [в 2 т.; испр. и доп.]; Сост., общ. ред. и вступ. статья А. Л. Субботина (Пер. Н. А. Федорова) / Френсис Бэкон. – М.: Мысль, 1977. - Т. 1. – 567 с. – Т. 2. – 575 с. (АН СССР, Ин-т философии. Филос. наследие).
2. *Бердяев Н. А.* Человек и машина / Н. А. Бердяев // Вопросы философии. – 1989. – № 2. – С. 147–162.
3. *Бехтерев В. М.* Бессмертие человеческой личности как научная проблема / В. М. Бехтерев // Избранные труды по психологии

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

- личности; соч. [в 2-х т.]. Т. 1. «Психика и жизнь». – СПб. : Изд-во «Алетейя», 1999.
4. Буданов В. Г. Эпоха бифуркаций и синергетика образования // Московский синергетический форум : тезисы; под ред. А. В. Аршинова, Е. Н. Князевой / В. Г. Буданов. – М., 1996. – 42 с.
5. Вернадский В. И. Научная мысль как планетарное явление; [кн. 1] / В. И. Вернадский. – М. : Наука, 1977. – 191 с. (Размышление натуралиста; соч. в 2-х кн.).
6. Выготский Л.С. Собр. соч.: [в 6-ти т.] / Л.С. Выготский. – М.: Педагогика, 1984.
7. Зязюн І. А. Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу / І. А. Зязюн // Рідна школа. – 2000. – № 8. – С. 8–11.
8. Игнатенко А. А. Стратегия Вернадского / А. А. Игнатенко. – Кременчуг : Альтернатива, 2002. – 191 с.
9. Ильченко В. Р. Образовательная модель «Логика природы» / В. Р. Ильченко, К. Ж. Гуз. – М. : Народное образование. – 2003. – 240 с.
10. Ковалев А. П. Педагогические системы: оценка текущего состояния и управления / А. П. Ковалев. – Харьков: ХГУ, 1990. – 156 с.
11. Ковалев А. П. Регионализация на современном этапе: элементы прошлого, настоящее, будущее / А. П. Ковалев // Регіональні перспективи. – 2002.– С. 6–11.
12. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура / А. Ф. Лосев. – М.: Политиздат, 1991. – 525 с.
13. Макаренко А. С. Соч. в 7 т. / А. С. Макаренко. – М., 1958.
14. Моисеев Н. Н. Человек и ноосфера / Н. Н. Моисеев. – М. : Молодая гвардия, 1990.–352 с.
15. Моргун Ф. Т. Керівники держав, не бійтеся бути святими / Ф. Т. Моргун. – Полтава : Полтавс. літератор, 2003. – 246 с.
16. Побиск Георгиевич Кузнецов : Идеи и жизнь. – М. : Концепт, 1998. – 119 с.
17. Самодрин А. П. Формування навчально-освітнього простору регіону : [монографія] А. П. Самодрин. – Кременчук : ПП Щербатих, 2006. – 456 с.
18. Сковорода Г. С. Твори; [у 2-х т.] / Григорій Сковорода. – К. : АТ «Обереги», 1994. – Т. 1. – 528 с. – Т. 2. – 480 с.
19. Соловьев В. С. Чтение о Богочеловечестве; (т. 2.) // Сочинения (в 2-х т.) / В. С. Соловьев. – М. : Мысль, 1989. – 824 с.

VI. Ноосферна освіта: особливості впровадження

20. Федоров Н. Ф. Философия общего дела / Н. Ф. Федоров. – М., 1913. – Т. 2.
21. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: [монографія] / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Педагогічна думка. – 2008. – 472 с.
22. Холодный Н.Г. Избранные труды / Н.Г. Холодный. – К. : Наукова думка, 1982. – 444 с.
23. Шарден Ж.-П. Тейяр де. Феномен человека / Тейяр де Шарден. – М.: Наука, 1987. – 240 с.
24. Я верю в силу свободной мысли... : Письма В.И. Вернадского И.И. Петрункевичу // Новый мир. – 1989. – № 12. – С. 204-221.

Статья касается проблемы совершенства системы образования Украины, трансформации образовательного пространства в новое качество – ноосферное, возможности школы XXI в. обеспечивать соответствующее социальное сознание и новую этику.

Ключевые слова: *профильное обучение, система образования, регион, личность.*

Article of A.P. Samodryn "Research and tutoring complex of Kremenchuk region "Preprofessional studies of the region": empirical generalization" concerns the problem of perfection of the Ukrainian system of education, transformation of educational space in the new quality - the noospheric one, ability of XXI century school to provide appropriate social consciousness and a new ethic.

Keywords: *preprofessional education, educational system, region, personality.*